

Weboldalak formázása CSS-ben

2.

Alapvető betű- és bekezdésformázások

Ismétlés (fontok)

A számítógépes környezetben használt **font** szó a francia **fonte** szóból ered (jelentése 'olvadt'), amely a hajdani nyomdászok ólomból öntött betűsorozatára utal.

A **betűtípus** (=font) olyan **karakterek** (betűk, számok, írásjelek) **együttese**, amelyek bizonyos közös jellemzőkkel rendelkeznek. Forrása lehet helyi vagy letölthető (web fonts).

Ma a font egy adott betűtípust jelent, amelynek karakterei egy közös fájlban vannak tárolva.

CSS-ben: az egyes betűképek (font face) definiálása a betűtípuscsaládból (font family) és egyéb betűtulajdonságok felsorolásából állnak.

Ismétlés (fontok fajtái)

A fontfájlok gyártójától függ, hogy az adott betűtípusban a fájl mely karakterek rajzolatát tartalmazza és ez alapvetően kétféle lehet:

raszterfontok:

 a betűképeket csak
 néhány méretben
 definiálják (.fon)

vektorfontok

(TrueType): karakterei bármilyen méretben megjeleníthetők a minőség változása nélkül (.ttf, .ttc, .otf)

Ismétlés (betűcsaládok)

A betű-családneveknek két fő típusa van:

- általános / gyűjtő (generic family keywords): öt fajtája van
 - serif (betűlábat lezáró talpas)
 - sans-serif (talp nélküli)
 - monospace (azonos szélességű)
 - cursive (kézírást utánzó, dőlt betűs)
 - fantasy (fantázia, játékos, dekoratív)
- specifikus (font family name): nagyon,sok fajtája van
 - pl. Arial, Courier New, HTimes

Ismétlés (betűcsaládok)

A két legismertebb betűcsalád

- talpas (serif) betűk
 - könnyebb olvasni hosszabb szövegben
 - elsősorban a nyomtatott anyagokban használják
 - pl. Times New Roman

ABC Sans-serif betűtípus

ABC Serif betűtípus

ABC (Serif kihangsúlyozva)

- talpatlan (sans-serif) betűk
 (a sans franciául "nélkül"-t jelent, tehát a sans serif:
 'betűtalpak nélküli')
 - jobban olvashatóak a számítógép képernyőjén
 - a leggyakrabban használt modern sans-serif betűtípusok: Verdana, Arial, Calibri

I. Betűtulajdonságok

- betűtípus (-család): font-family
- betűméret: font-size
- betűvastagság: font-weight
- betűstílus: font-style
- betűváltozat: font-variant
- betűkiterjedés (-szélesség): font-stretch

összevont forma: font

(stílus, változat, vastagság, méret, típus)

betűszín: color

I.1. A betűcsalád

```
kijelölő { font-family: ...; }
```

- általában prioritási sorrendben adjuk meg
- vesszővel elválasztva soroljuk fel a specifikus családneveket
- a lista végén egy általános családnév áll

```
font-family: Arial, Times, serif;
```

(A böngésző addig halad a specifikus családnevek listájában, amíg nem talál egy számára rendelkezésre álló betűtípust, a gyűjtő családnév pedig általános tartalékként szolgál arra az esetre, ha a felsorolt specifikus családokból egy sem lenne megjeleníthető.)

I.1. A betűcsalád (folyt)

- a betűcsalád nevét csak akkor szabad idézőjelbe tenni, ha az több szóból áll (ekkor viszont kötelező)
- a családnevek kis-/nagybetű érzékenyek

pl. a HTML-oldal alapértelmezett betűinek beállítása:

I.2. A betűméret

```
kijelölő { font-size: ...; }
```

definiálható abszolút méretben

```
#kicsi { font-size: small; }
#kozepes { font-size: 4; }
#dupla { font-size: 2em; }
#pixeles { font-size: 14px; }
#masfeles { font-size: 150%; }
```

Megnevezéssel: xx-small (1), x-small (2), small (3), medium (4), large (5), x-large (6), xx-large (7)

Megadható még: **szám**mal, **em** mértékegységgel, **pixel**ben és **%**-ban is

I.2. A betűméret (folyt)

Az **em** mértékegység használatát a W3C is ajánlja, ezért a pixel (px) mértékegység helyett inkább ezt javasolják.

1em = aktuális betűméret

A böngészőkben általában az alapértelmezett szövegméret 16px, tehát az 1em alapértelmezett mérete 16px.

Az em érték kiszámítása a pixelértékből: em érték = pixelérték / 16

I.2. A betűméret (folyt)

```
kijelölő { font-size: ...; }
```

megadható relatív mérettel

```
#nagyobb { font-size: larger; }
```

A relatív méret az öröklött betűmérethez képest növeli vagy csökkenti a méretet.

<u>Lehetséges értékei</u>:

larger (nagyobb) és smaller (kisebb)

I.2. A betűméret (folyt)

viewport width (vw)= nézetablak szélessége

A vw mértékegység használatával a szöveg mérete a böngészőablak méretét követi, mert 1 vw a nézetablak szélességének 1%-t jelenti.

```
#tizszazalek { font-size: 10vw; }
```

Ezzel a mértékegységgel jól biztosítható a reszponzivitás, mert a méreteket nem egy elem fix értékéhez, hanem annak változó nagyságához kapcsoljuk.

I.3. A betűvastagság

```
kijelölő { font-weight: ...; }
```

- a karakterjel súlyát / vonalvastagságát specifikálja

közötti számmal vagy névvel adható meg

pl. a különböző osztályú szövegrészek vastagságának beállítása:

```
.kiemelt { font-weight: 600; }
.nemfontos { font-weight: thin;}
```


A) számmal

- 100 (hajszálvékony / thin)
- 200 (extra vékony / extra light)
- 300 (vékony / light)
- 400 (normál / normal)
- 500 (közepes / medium)
- 600 (enyhén félkövér / semi bold, demi bold)
- 700 (félkövér / bold)
- 800 (extra félkövér / extra bold, ultra bold)
- 900 (fekete, vastag / black, heavy)

B) névvel

normal megfelel a 400 értéknek

bold megfelel a 700-nak

bolder az öröklött értéknél kövérebb

lighter az öröklött értéknél vékonyabb

I.4. A betűstílus

```
kijelölő { font-style: ...; }
```

a karakterek *dőltségét* határozhatjuk meg

```
.dolt { font-style: italic; }
```

Lehetséges értékei:

- normal normál írásmód, döntés nélkül
- *italic* (dőlt) a cursive betűképhez
- oblique (ferde) a normál betűképhez

I.5. A betűváltozat

```
kijelölő { font-variant: ...; }
```

a karakterek *kiskapitálissá* történő alakítása

```
.kiskap { font-variant: small-caps; }
```

Lehetséges értékei:

- normal normál írásmód
- small-caps kiskapitális írásmód, azaz minden betű nyomtatott betűs lesz, de a korábbi kisbetűk kisebb méretűek lesznek

Magyar Köztársaság → Magyar Köztársaság

I.6. A betűkiterjedés

```
kijelölő { font-stretch: ...; }
a karakterek szélességét határozza meg
.nyujt { font-stretch: expanded; }
```

Lehetséges értékei:

- normal normál írásmód
- condensed összenyomott
- expanded megnyújtott (széthúzott)
- egyéb változatok: ultra, extra és semi előtagokkal használható

I.7. Összevonás

```
kijelölő { font: ...; }
```

a font tulajdonsággal összevontan is megadhatók az egyes betűtulajdonságok, de az egyes tulajdonságok sorrendje kötött

I.8. Webről letölthető fontok

1. megoldás:

(minden böngészővel működik, szabad hozzáférésű megoldás, amely nem igényel új CSS-ismeretet)

- a letöltendő betűtípust válasszuk ki a <u>http://google.com/webfonts</u> oldalról (ezt fogjuk letöltendő stíluslapként használni)
- a HEAD-ben elhelyezzük a betűtípusra mutató linket, mintha külső stíluslapot kapcsolnánk a HTML-oldalhoz

```
<LINK rel="stylesheet"
href="http://fonts.googleapis.com/css?
family=Pacifico">
```


1.8. Webről letölthető fontok

2. megoldás:

(a letölthető betűkészletekkel szembeni fontos követelmények: kis fájlméret, másolhatatlanság -> korlátozottan használhatók a szerzői jogok miatt)

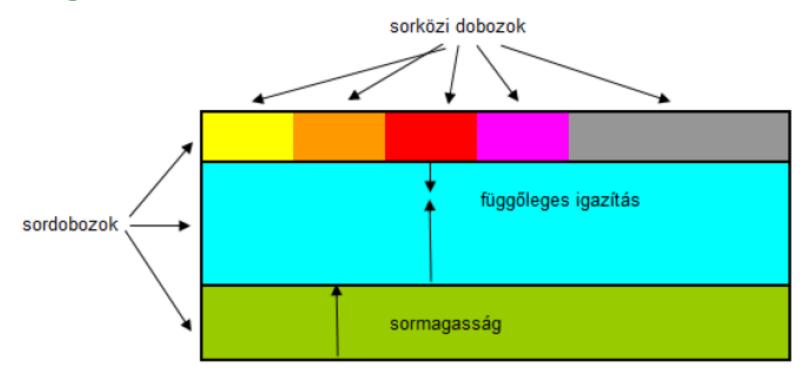
 a CSS-kódban a @font-face szabállyal definiálható a letöltendő betűkészlet, amelynek tulajdonságaként a betűcsalád és annak forrása (a teljes URL) adandó meg

```
@font-face {
 font-family: ... ;
 src: url(http:// ... .com/fonts/fájl);
```


II. Szövegtulajdonságok

a blokkszintű szöveggel kapcsolatos fogalmak:

szöveg blokkszintű doboza

II. Szövegtulajdonságok

Most csak a vízszintes sorokból álló, egyhasábos szövegek formázásáról lesz szó.

- vízszintes igazítás: text-align
- függőleges igazítás: vertical-align
- az első sor behúzása: text-indent
- bal- és jobb behúzás: margin-left, -right
- térközök: margin-top, margin-bottom
- sorköz: line-height
- szavak közötti távolság: word-spacing
- betűköz: letter-spacing
- vonalakkal díszítés: text-decoration
- kis-/nagybetűs átalakítás: text-transform

II.1. Vízszintes igazítás

kijelölő
{ text-align: ...; }

egy szövegblokk adott sordobozában lévő sorközi dobozok helyzetét adja meg

(azaz az egyes sordobozokban a sorközi dobozok hogyan helyezkednek el a sordoboz bal és jobb széléhez képest) Balra zárt igazítású bekezdésformázás esetén a bekezdés bal széle egy egyenesre esik, a jobb széle viszont nem.

Középre zárt igazítású bekezdésformázás esetén a bekezdés középvonala egy egyenesbe esik.

Jobbra zárt igazítású bekezdésformázás esetén a bekezdés jobb széle egy egyenesre esik, a bal széle viszont nem.

Sorkizárt igazítású bekezdésformázás esetén a bekezdés mindkét széle egy egyenesre esik.

II.1. Vízszintes igazítás (folyt)

```
.kozep { text-align: center; }
```

<u>Lehetséges értékei</u>: *left*, *right*, *center*, *justify* (justify = sorkizárt, ekkor magukat a sorközi dobozokat is módosítja a formázást)

A **sorkizárt** igazítás esetén arra is van beállítás, hogy a szövegblokk utolsó, nem teljes sorának igazítását meghatározzuk:

```
.bekezdesek { text-align-last: ...; }
```

Lehetséges értékei: *left*, *right*, *center* (csak IE és a MF értelmezi, a többi mindig balra igazít)

II.2. Függőleges igazítás

kijelölő { vertical-align: ...; }

ez a tulajdonság a **soron belüli** (azaz a sorközi
dobozoknak a sordobozon
belüli) **függőleges irányú elhelyezkedését** definiálja

- top (fent)
- bottom (lent)
- middle (középen)
- super (felső index)
- sub (alsó index)

The vertical Property

vertical-align: top

An image with a top alignment.

vertical-align: bottom

An image with a bottom alignment.

vertical-align: middle

An image with a middle alignment.

vertical-align: super

An image with a super alignment.

vertical-align: sub

An 🚾 image with a sub alignment.

II.2. Függőleges igazítás (folyt)

- text-top
 (szöveg tetején)
- text-bottom (szöveg alján)
- central (középen)
- baseline (betűvonalhoz)

The vertical Property

vertical-align: text-top

An image with a text-top alignment.

vertical-align: text-bottom

An <u>u</u>image with a text-bottom alignment.

vertical-align: central

An ■ image with a central alignment.

vertical-align: baseline (default)

An ≡image with a default alignment.

Felhasználási területe:

szöveg és kép, beviteli mező, ... egymáshoz történő igazítására alkalmazzuk

II.3. Első sor behúzása

kijelölő text-indent: ...; } a szövegblokk első sorának a többi sorhoz viszonyított pozícióját adhatjuk meg (számmal, a befoglaló doboz %-ában)

- pozitív érték = első sor behúzása
- negatív érték = függő behúzás kialakítása

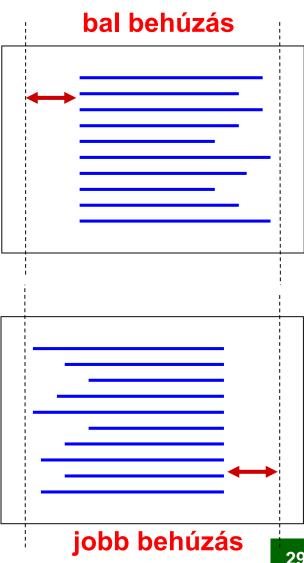

II.4. Bal és jobb behúzás

```
kijelölő {
 margin-left: ...;
 margin-right: ...; }
a szövegblokk bal / jobb
```

szövegszélének viszonyított pozícióját adhatjuk meg

```
#behuzva {
 margin-left: 20px;
 margin-right: 15px; }
```

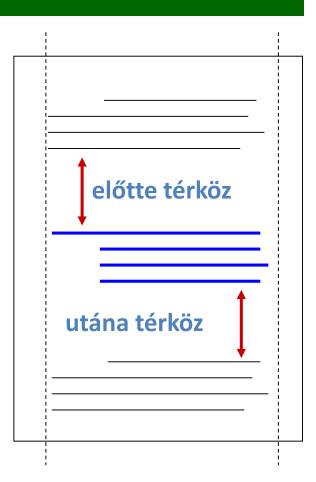

II.5. Térközök

```
kijelölő {
 margin-top: ...;
 margin-bottom: ...; }
a szövegblokk előtt / mögött
hagyott üres hely nagysá-
gát adhatjuk meg
(ezzel távolíthatjuk el a szöveget
az előtte / mögötte lévő blokktól)
#tavolitva {
  margin-top: 20px;
  margin-bottom: 10px; }
```


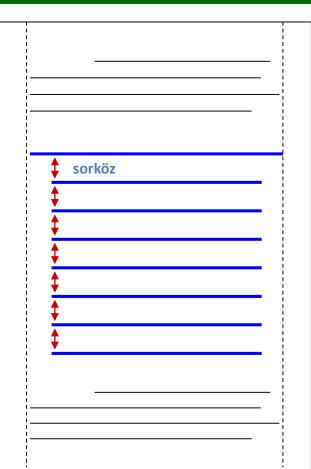
II.6. Sorköz (sormagasság)

```
kijelölő {
  line-height: ...; }
```

a blokk **sorai között hagyott távolságot**, azaz
a sormagasságot adja meg

Lehetséges értékei:

- normal (alapértelmezett)
- százalékos érték
- pozitív valós érték
 (az aktuális betűmérethez viszonyít)
- fix nagyság (px, pt, cm, em)

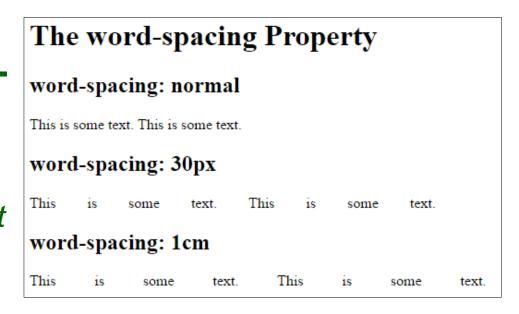

II.7. Szavak közötti távolság

kijelölő { word-spacing: ...; }

a szavak közötti elválasztó karakterközt (szóközt) specifikálja

 normal (az adott betűtípushoz tartozó szóköz)

 pozitív/negatív számérték (az alapértelmezett szóközhöz képesti változást adja meg – nem annak abszolút nagyságát jelenti!)

II.8. Betűköz

kijelölő { letter-spacing: ...; }

a betűköz tulajdonság a szöveg
karakterei közötti
távolsgáot határozza meg

 normal (alapértelmezett) This is heading 1 (letter-spacing: 4px)

This is heading 2 (letter-spacing: 3px)

This is heading 3 (letter-spacing: -1px)

 pozitív/negatív számérték (az alapértelmezett betűközhöz képesti változást adja meg – nem annak abszolút nagyságát jelenti!)

II.9. Vonalakkal díszítés

kijelölő { text-decoration: ...; }

a szöveget vonalakkal dekorálhatjuk

- **none** (nincs alapértelm.)
- blink (villogás)
- underline (a szöveg minden sora alatt vonalaz)
- overline (a szöveg minden sora felett van vonal)
- line-through (a szöveg minden sora a közepén vonallal áthúzott)

Alkalmazása: linkből aláhúzás eltávolítására

This is heading 1 (overline)

This is heading 2 (line-through)

This is heading 3 (underline

II.10. Kis-/nagybetűs átalakítás

kijelölő { text-transform: ...; }

ez a szövegtranszformációs tulajdonság a nagybetűk és a kisbetűk szövegben való megadására szolgál

- none (alapértelmezett)
- capitalize (minden szó

CSUPA NAGYBETŰS SZÖVEG (UPPERCASE).

kisbetűkkel megjelenített szöveg (lowecase).

Szókezdő Betűk Nagybetűk (Capitalize).

- első karakterét nagybetűsre változtatja, de a többit változatlanul hagyja)
- **uppercase** (mindent nagybetűsre változtat)
- lowercase (mindent kisbetűsre változtat)

II.11. Szövegárnyék

kijelölő { text-shadow: ...; }

Text-shadow effect

egy vagy több, különböző színű, nagyságú, irányú és életlenítési/elhalványulási távolságú árnyék rendelhető egy szöveghez

(három hosszúsági és egy színértéket kell megadni)

#cimarnyek {

2. árnyék függőleges kiterjedése

3. életlenítési távolság

text-shadow:

15px 10px 2px red;

1. árnyék vízszintes kiterjedése

4. az árnyék színének kódja vagy neve

II.11. Szövegárnyék (folyt)

ha több, különböző színű, nagyságú, irányú és életlenítési/elhalványulási távolságú árnyékot is akarunk ugyanahhoz a szöveghez rendelni, akkor a "négyeseket" vesszővel elválasztva kell felsorolni: Tiller talkalkavenet

```
#arnyekok {
  text-shadow: 5px 1px 2px red,
               10px -4px 2px blue,
               20px -8px 0px green;
```


III. Szöveg tördelése

kijelölő { white-space: ...; }

az elválasztó karakterek kezeléséhez alkalmazott tulajdonság, amellyel az a HTML-szabály finomhangolható, hogy a kódolás mindig csak egy elválasztó karaktert vesz figyelembe

Lehetséges értékei:

- normal (alapértelmezett), pre (előformázott)
- nowrap (nem csomagol össze)
- pre-wrap, pre-line

III. Szöveg tördelése (folyt)

kijelölő { word-wrap: ...; }

tetszőleges helyen megtörheti a szót a böngésző, ha nincs elég hely a folytatáshoz

Lehetséges értékei:

- normal (alapértelmezett): csak ott töri meg, ahol egyébként is lehetséges
- break-word (bárhol megtöri): ahol a rendelkezésre álló hely miatt arra szüksége van

Korábban: a <wbr> címkével előre meghatározott szótörési helyeket lehet meghatározni.

III. Szöveg tördelése (folyt)

kijelölő { hyphens: ...; }

a meghatározott nyelv elválasztási szabályai szerint végzi az automatikus szóelválasztást

Lehetséges értékei:

- manual (alapértelmezett a böngésző alapbeállítása szerinti érték)
- none (nincs)
- auto (automatikus)

Források

- CSS-alapok (weblabor.hu/cikkek/cssalapjai)
- w3schools.com
- HTML5 + CSS3
 Szabványkövető statikus weboldalak szerkesztése
- Dr. Pál László: Web technológiák